

SUNUŞ

1980'li yıllardan itibaren yaşanan ekonomik ve sosyal değişimler mesleklerin ve uygulama biçimlerinin hızlı bir şekilde dönüşüme uğramasına neden olmaktadır. Mimarlık mesleği de dönüşüme uğrayan meslekler arasında yerini almaktadır. Sıklıkla özgürlük ve bireysellik ile ilişkilendirilen ve genel olarak serbest icra edilen bir meslek olarak düşünölen mimarlık, mevcut ekonomik yapının gereği olarak istihdam biçimlerinde de dönüşüm geçirmiştir.

İstihdam biçimindeki değişiklik, mimarlar arasında ücretli çalışmanın ve işsizleşmenin artması yönünde gerçekleşmektedir. 1976 yılında gerçekleştirilmiş olan araştırmada serbest çalışma oranı %45 iken, bugün bu oran %30 civarındadır. Mimarlar Odası İzmir Şubesi üyeleri arasında serbest çalışma oranı genele oranla biraz yüksek olmasına karşın, Oda Genel Merkezinin verilerine göre üyelerimiz arasında büro tescil oranı %25'dir. Üniversitelerde 46 mimarlık bölümü ve her yıl mezun olan yaklaşık 2000 mimar dikkate alındığında gelecekte bu oranın daha da düşeceği, ücretlileşme ve işsizleşmenin artacağı öngörülebilir.

Bu süreçte Şubemiz ücretli çalışan üyelerin Oda ile ilişkilerini güçlendirmek ve destek olmak için harekete geçmiş, öncelikle üyelerin istihdam niteliğine göre dağılımını tespit etmek için bir çalışma başlatmıştır. Yapılan çalışmada Şubemiz üyeleri arasında 364 özel kesimde, 335 kamu kesiminde ücretli çalışan, 52 işsiz ya da çalışmayan ve 32 mimarlık alanı dışında çalışan üyemiz tespit edilmiştir. Üye dağılımının tespit edilmesinden sonra TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu çalışmaları ile de koordine edilen ve ücretli çalışan üyelerimizin çalışma koşullarını ve sorunlarını saptamaya yönelik bir anket düzenlenmiştir. Bu raporda gerçekleştirilen anketin verileri ve değerlendirmeleri sunulmaktadır.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER

- 1 İŞSİZLİK ORANI
- 2 İŞSİZLERİN DAĞILIMI
- 3 SİGORTALANMA DURUMU
- 4 ÇALIŞANLARIN ÜCRET DAĞILIMI
- 5 HİZMET SÖZLEŞMESİ YAPMA ORANI
- 6 İŞTEN AYRILIRKEN YASAL HAKLARI KULLANMA ORANI
- 7 SONUÇ

ÜCRETLİ ÇALIŞAN ve İŞSİZ MİMARLARA YÖNELİK ÇALIŞMALARIMIZ;

Birbiri ardına açıklanan ekonomik kriz reçeteleri arasında inşaat sektöründe ve meslektaşlarımız arasında işsizlik hızla artmakta, çalışan meslektaşlarımız ise işten çıkartılma baskısıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreçte üyelerine destek vermek isteyen meslek odaları farklı çalışma ve araştırmalara yönelmişlerdir. Hazırlık çalışmaları kriz öncesi başlamış olan 7 – 8 Mart 2009 tarihinde gerçekleşen “Kamuda ve Özel Sektörde Ücretli Çalışan Mimarlar Kurultayı1” in ana teması; “Mimarlığın Dönüşümü Ücretli Çalışan Mimar İstihdamı ve İşsizlik” olarak belirlenmiştir. Kurultayda atölye çalışması gerçekleştirilen önemli alt başlıklardan biride “Kriz, Mimar İstihdamı, işsizlik ve Değişim” konusu olmuştur. Kurultayda yapılan çalışmalar ve sunulan öneriler Nisan ayında yapılan Olağanüstü Genel Kurul’a aktarılmış, çözümlere yönelik adımlar atmak için çalışmalar başlatılmıştır.

Ücretli ve işsiz mühendis, mimar ve şehir plancılarının çalışma yaşamını belirleyen ve etkileyen konuların tartışılması ve kararlar alınması amacıyla 14–15 Kasım 2009 tarihlerinde gerçekleşen TMMOB Ücretli ve İşsiz Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Kurultayı’nın konuları arasında da “Kapitalizmin dünyadaki ekonomik krizi ve etkileri” ve “İşsizliğin ve güvencesizliğin mühendis, mimar ve şehir plancıları üzerinde etkileri” gibi alt başlıklar yer aldı. Tüm bu çalışmaların ve raporların derlenerek eylem planları oluşturulması, ücretli çalışan ve işsiz üyelerin örgütlenme çatısı altında krizi olabildiğince az zararla geçirmeleri için stratejiler belirlenmesi hedeflenmektedir.

Bu süreçte TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu, ücretli çalışan ve işsiz mühendis- mimarların özellikle kriz nedeniyle yaşadığı sorunları ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmek adına bir komisyon kurmuştur. Şubemizin de iki temsilciyle katıldığı komisyon öncelikle üyelerin profilinin belirlenmesi ve birebir ilişki kurulması gerektiği inancıyla, üyelere küçük birer anket uygulanmasını önermiştir.

1999 - 2003 YILLARI ARASI MEZUNLAR	BÜRO TESCİL BELGESİ OLMAYAN 149 üye
2004 YILI SONRASI MEZUNLAR	145 üye

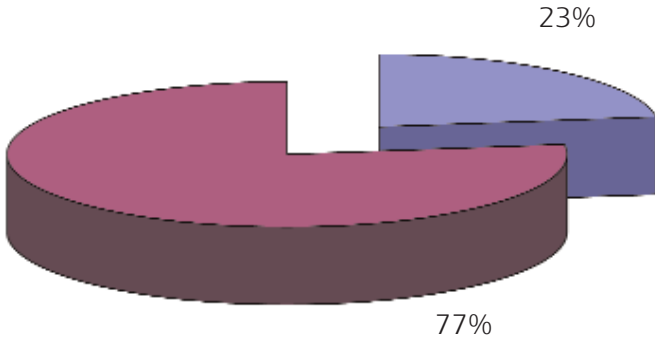
Şubemizin telefon görüşmeleri yaparak 2009 yılı Şubat - Mart aylarında gerçekleştirmiş olduğu anket için hedef kitle olarak 2004 sonrası ve 1999–2003 yılları arasında mezun üyeler seçilmiştir. Bu aralığın seçilmesinin temel nedeni, özellikle 10 yıl ve üzeri mezunlarda büro açma veya şirket ortağı olma oranının çok yüksek olmasıdır.

Büro Tescil Belgesi sahibi olmayan ve 2004 yılı sonrası mezunu 145, 1999–2003 yılları arasında mezun olan ve Büro Tescil Belgesi almayan 149 üye ile telefon görüşmesi yapılarak işsizlik oranı ve üyelerimizin çalışma koşulları tespit edilmeye çalışılmıştır.

İŞSİZLİK ORANI

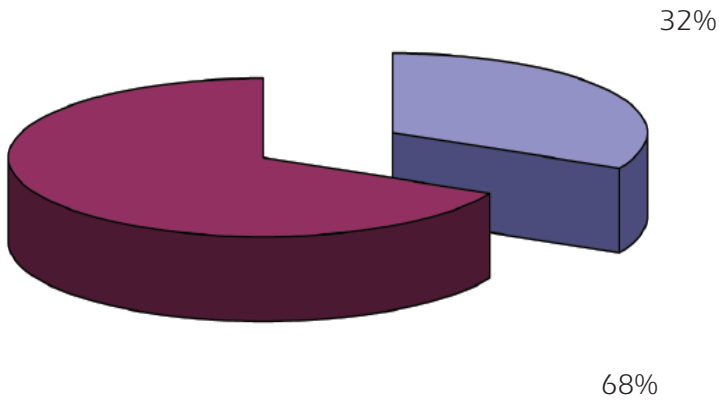
Üyelere; öncelikle çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur. 2004 yılı sonrası mezunlarında %32, 1999–2003 yılları arasında mezun olanlarda ise %23 oranında işsizlik tespit edilmiştir. Genel olarak son on yıl mezun olan üyeler arasındaki işsizlik oranı %28 gibi yüksek bir oran olarak saptanmıştır.

1999 - 2003 YILLARI ARASI MEZUNLAR

İşsizlik Oranı	Üye Sayısı
İşsiz	27 üye
Çalışan	92 üye

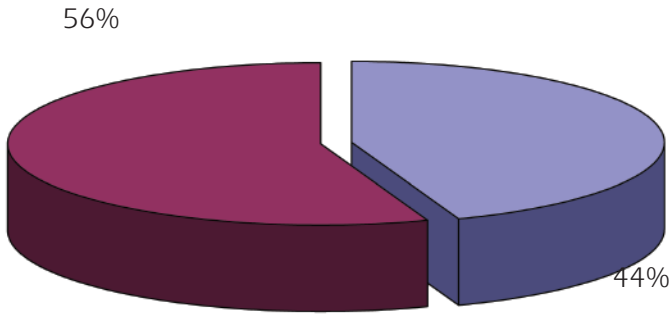
2004 YILI SONRASI MEZUNLAR

İşsizlik Oranı	Üye Sayısı
İşsiz	47 üye
Çalışan	98 üye

İşsiz olan üyelerimize neden işsiz oldukları sorulduğunda 2004 yılı sonrası mezunlarından işsiz olanların %66'sı kendi istekleri ile çalışmadıklarını belirtmiştir. Kendi isteği ile çalışmayan üyelerin pek çoğu iyi bir iş bulamadıklarından, ücretlerin düşük olduğundan, yeterli sosyal güvenlik koşullarının sağlanamadığından yakınmakta, yüksek lisans ve doktora eğitimlerine devam ederek öğrenim süresini uzatmakta ve iş yaşamına geç başlamayı tercih etmektedir. 1999–2003 yılları arası mezunlarında ise kendi isteği ile çalışmayan kişilerin oranı %44'tür. Bu kişilerin pek çoğu geçici olarak çalışmadıklarını, son işyerlerinden ayrılma nedenleri arasında kendi ofislerini açma isteği, ücretlerin kötü olması ya da çalıştıkları işyerlerinde ilerleme ve tasarım yapma imkânı bulamadıkları gibi gerekçeleri olduğunu açıklamıştır.

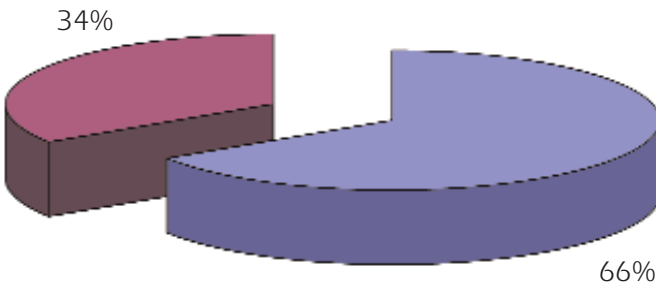
1999 - 2003 YILLARI ARASI MEZUNLAR

İşsizlerin Dağılımı

Kendi isteği ile çalışmayan	12 üye
İstekleri dışında	15 üye

2004 YILI SONRASI MEZUNLAR

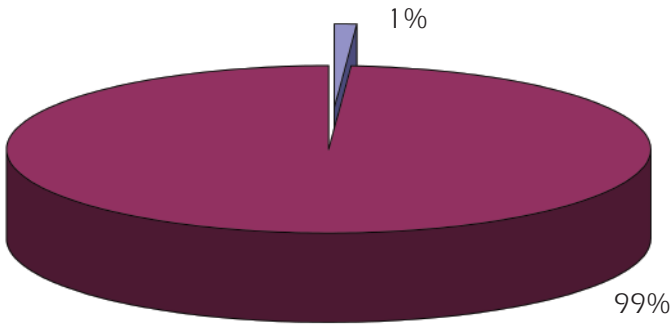

İşsizlerin Dağılımı

Kendi isteği ile çalışmayan	31 üye
İstekleri dışında	16 üye

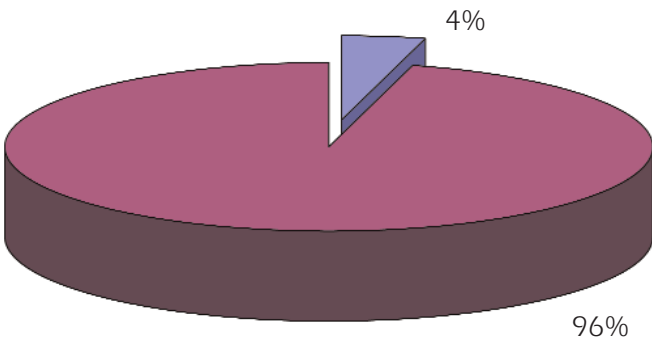
Geçmişte Şubemiz, ücretli olarak çalışan üyelerimiz arasında sigortasız çalışma oranının yüksek olduğunu tespit etmiş ve üyelerimize sigortalı çalışmaları konusunda uyarılarda bulunmuştur. Anket çalışmasında üyelerimiz arasında sigortasız çalışma oranının 2004 sonrası mezunlarda %4,4, 1999–2003 yılları arası mezunlarda ise %1 gibi düşük oranlarda olduğu, çalışma süresi uzadıkça üyelerimizin yasal hakları konusunda daha bilinçli hareket ettikleri tespit edilmiştir. Unutulmamalıdır ki özel bir kurumda ücretli olarak çalışan tüm mimarlar sigortalı oldukları sürece işveren karşısında yasal hakka sahip olacaktır.

1999 - 2003 YILLARI ARASI MEZUNLAR

Sigorta Durumu	
Sigortasız çalışanlar	1 üye
Sigortalı çalışanlar	91 üye

2004 YILI SONRASI MEZUNLAR

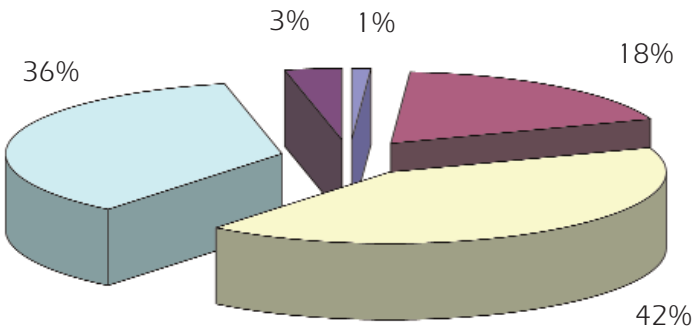

Sigorta Durumu	
Sigortasız çalışanlar	4 üye
Sigortalı çalışanlar	94 üye

ÇALIŞANLARIN ÜCRET DAĞILIMI

Üyelerimizin yaşam standartlarına ilişkin önemli verilerden biri olan ücret miktarları hakkında bilgi almak için, hangi ücret aralığında maaş aldıkları sorulmuştur. Grafikte de görüldüğü gibi çalışma deneyimi arttıkça üyelerimizin ücret oranları yükselmektedir. 500–1000 TL aralığında ücret alan üyelerimizin oranı, 2004 yılı sonrası mezunlarda %12, 1999–2003 yılları arası mezunlarda ise %1 gibi nispeten düşük oranlardadır. Burada şunu belirtmek yararlı olacaktır bu ücret aralığında maaş alan üyelerimiz genellikle yapı denetim firmalarında çalışmaktadır. Ancak kriz nedeniyle ücretlerinin tamamını alamayan üyelerimizin sayısı son dönemde artmaktadır. Aynı anketi uygulamış olan İnşaat mühendisleri arasında son dönemde 500–1000 TL aralığında ücret alan mühendislerin sayısının hızla arttığı tespit edilmiştir.

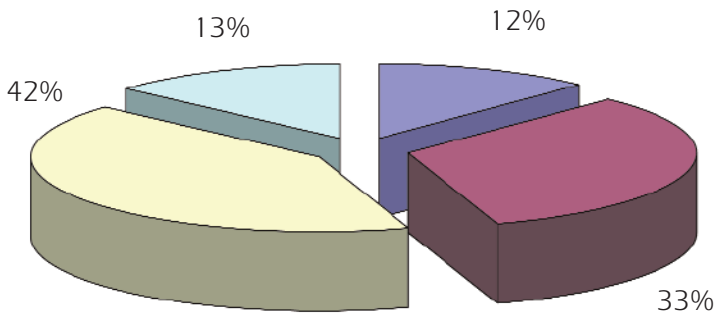
1999 - 2003 YILLARI ARASI MEZUNLAR

Ücret Dağılımı

500 - 1000	TL	1 üye
1000 - 1500	TL	17 üye
1500 - 2000	TL	38 üye
2000 TL ve üzeri		33 üye
Belirsiz		3 üye

2004 YILI SONRASI MEZUNLAR

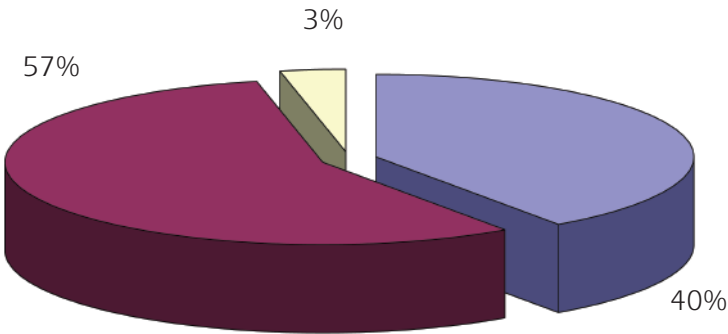

Ücret Dağılımı

500 - 1000	TL	12 üye
1000 - 1500	TL	32 üye
1500 - 2000	TL	41 üye
2000 TL ve üzeri		13 üye

“Hizmet Sözleşmeniz var mı?” ya da “İşveren ile bir sözleşme yaptınız mı?” çalışan üyelere sorduğumuz sorulardan bir diğeridir. Ankette 2004 yılı sonrası mezun üyelerimizin %55’inin, 1999–2003 yılları arasında mezun olan üyelerimizden de %40’ının herhangi bir sözleşme yapmaksızın çalıştıkları tespit edilmiştir. “Neden sözleşmeniz yok?” diye sorulduğunda üyelerimizin pek çoğunun sözleşmenin ne işe yarayacağı, nasıl yapılacağı ya da neleri içermesi gerektiği konusunda bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmıştır. İşveren ile çalışan arasında, çalışanın haklarını ve çalışma koşullarını net olarak belirleyen bir sözleşmenin yapılması daha sonra doğacak anlaşmazlıkların çözümünde kolaylık sağlayacaktır. Şubemiz internet sayfasında “Ücretli Mimar Tip Sözleşmesi” belgesi yer almaktadır. Ücretli çalışan tüm üyelerimizin bu sözleşme örneğini inceleyerek, işverenleri ile karşılıklı imzalamalarını önermekteyiz.

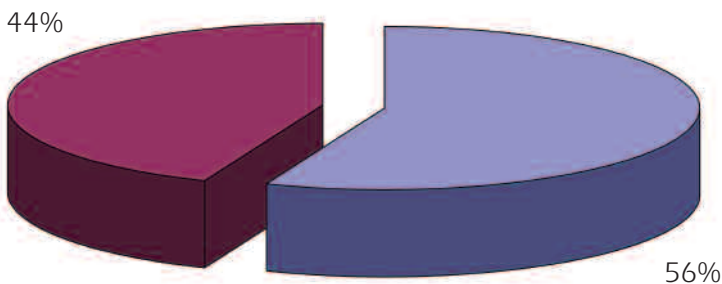
1999 - 2003 YILLARI ARASI MEZUNLAR

Hizmet Sözleşmesi Dağılımı

Sözleşmesi olan	37 üye
Sözleşmesi olmayan	52 üye
Bilmeyenler	3 üye

2004 YILI SONRASI MEZUNLAR

Hizmet Sözleşmesi Dağılımı

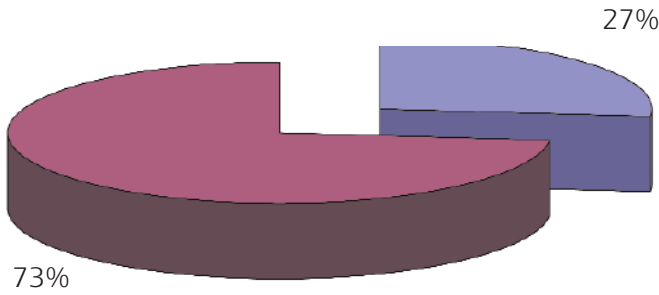
Sözleşmesi olan	55 üye
Sözleşmesi olmayan	43 üye

İŞTEN AYRILIRKEN YASAL HAKLARI KULLANMA ORANI

Krizin inşaat sektörünü etkilemesiyle birlikte özellikle son üç ay içerisinde işten çıkarılmalar artmıştır. İşten çıkartılan üyelerimizin genel olarak hukuksal haklarını bilmediği ya da mücadele süreçlerine ilişkin yeterli bilgi sahibi olmadığı yapılan telefon görüşmelerinin önemli sonuçlarından biridir. Şöyle ki işten çıkartılmış olan üyelerimizin %80'i yasal hakları olduğu halde kıdem ve ihbar tazminatı gibi haklarından faydalanamamışlardır. 2004 yılı sonrası mezunlarında bu oran %75, 1999–2003 yılları arasında mezunları arasında ise %73'tür. Üyelerimize bu haklarından faydalanabilmek için herhangi bir girişimde bulunup bulunmadıkları sorulduğunda "işverenle konuştum ama olumsuz yanıt aldım" cevabını vermekte, mahkemelerde yıllarca uğraşmak istemediklerini belirtmektedirler. Oysa mahkeme süreci yasada işçinin başvuru süresi 1 ay, yerel mahkemenin karar verme süresi 2 ay ve Yargıtay aşaması da 1 ay olarak tespit edilmiştir. Hukuksal haklar ve yasal süreç konusunda üyelerimiz Şubemiz hukuk danışmanı Güney Dinç'ten randevu alarak ayrıntılı bilgi edinebilirler.

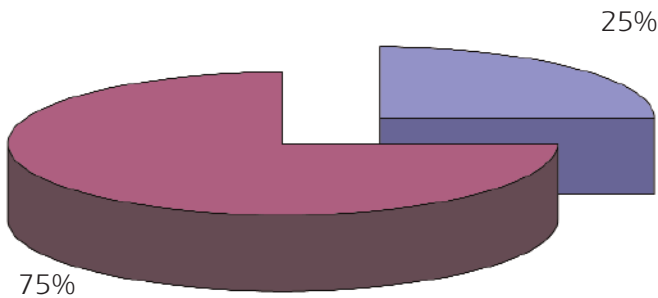
1999 - 2003 YILLARI ARASI MEZUNLAR

Kıdem ve İhbar Tazminatı Alabilme Durumu

Almış olan	4 üye
Alamayanlar	11 üye

2004 YILI SONRASI MEZUNLAR

Kıdem ve İhbar Tazminatı Alabilme Durumu

Almış olan	4 üye
Alamayanlar	12 üye

Anketin ilk verilerine dayanılarak ücretli çalışan üyelerimizin hukuksal haklarına ilişkin bilgilerin aktarıldığı , ekonomik kriz, krizin mühendis ve mimar ve mühendisler üzerindeki etkilerine ilişkin bilgilerin aktarıldığı bir etkinlik organize edilmiştir. Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi'nde TMMOB İl Koordinasyon Kurulu çalışmaları kapsamında gerçekleşen etkinlikte; Prof. Dr. Yüksel Akkaya ekonomik kriz, kriz süresince ve sonrasında çalışanları bekleyen sorunlar hakkında görüşlerini dile getirmiştir. Avukat İbrahim Bahçivanlar ise çalışanların hukuksal haklarına değinmiş, işten çıkarma sürecinde ne tür yasal haklara sahip oldukları konusunda bilgiler vermiştir. Etkinliğin soru - cevap bölümünde katılımcılar özellikle işverenle yaşadıkları sorunları dile getirmiş, bu sorunların yasal çerçevede nasıl çözümlenebileceğine ilişkin bilgiler almıştır.

Şubemiz anket verilerini de değerlendirerek 24–25 Ekim 2009 tarihlerinde Kuşadası Korumar Otel'de Ücretli Çalışan Mimarlar Danışma Kurulu'nu düzenlemiştir. 91 ücretli çalışan mimarın katıldığı çalıştay Prof. Dr. Murat Günaydın ve Prof. Dr. Gönül Balkır yürütmüştür. Anketin sonuçlarından biri olan hukuki konulardaki bilgi eksikliği göz önüne alınarak çalıştay, Prof. Dr. Gönül Balkır'ın "Ücretli Çalışan Mimarların Hukuki Yapısı ve Sorunları" konulu sunumu ile başlamıştır. Gönül Balkır öncelikle makro ölçekte yaşanan sorunlara ve sonrasında bireysel olarak yaşanan iş güvenliği konularının hukuki yapısına değindi. Var olan ekonomik sistem ve bunun aracı olan hukuk sisteminin işleyişinden söz eden Balkır, bu düzen içerisinde her şeyin metalaştırıldığını aktardı. Balkır'ın sunuşunda değindiği makro ölçekteki son konu ise emeklilerin yetersiz maaşları sebebiyle tekrar iş yaşamına geri dönemeye çalışmaları ve bu durumun işsizlik oranını artırmasıydı. Ücretli çalışan mimarların yasal haklarına ilişkin yeterli bilgi sahibi olmadıklarını vurgulayan Balkır, kısaca ücretli çalışanların hukuki haklarını özetledi. Balkır, hukuki olarak mimarların ücretli çalışma statüleri ve bu statülerin çalışma koşulları hakkında ayrıntılı bilgi vererek ve katılımcıların sorularını yanıtlayarak sunumunu bitirdi.

Atölye çalışmaları şeklinde yürütülen ve ücretli çalışan mimarların sorunlarının ortaya konulmasını hedefleyen 2. oturum sonunda 89 farklı sorun tespit edilmiştir. Çalıştayın ikinci günü, bir önceki gün belirlenen 89 sorunun Murat Günaydın ve Gönül Balkır tarafından değerlendirilmesi ile başlamıştır. Sorunlar tek tek ele alınarak katılımcılar ile birlikte tartışılmıştır. Yapılan değerlendirmelerin ardından gerçekleşen atölye çalışmasında gruplar kendi seçtikleri sorunlara çözüm önerileri sunmuştur.

Yapılan çalıştayın sonuçları "Ücretli Çalışan Mimarlar Danışma Kurulu Çalıştay Değerlendirme Raporu" adında bir kitapçık olarak yayımlanmıştır.